https://achterderug.nl

HERINNERINGEN UIT DE GEVANGENIS.

In het jaar 1800 was ik een gevangene in eene fransche provinciestad, en het was niet voor het eerst dat ik in een kerker zuchtte. Nogtans had ik mij niet te schamen over het kleine avontuur uit den tijd van mijne jongelingschap.

Van den gevangenbewaarder en zijne vrouw zal ik niet spreken, hoewel beide zoo voorkomend en goedhartig waren, dat ik altijd met dankbare toegenegenheid aan hen zal blijven denken. Echter moet ik de opmerking maken, dat de taak eens gevangenbewaarders hoogst eervol is als die met gevoelens van medelijden wordt vervuld. Vrouw Henriette was zwak van ligchaam en bijna altijd ziek, en daarom had zij eene plaatsbekleedster in hare dienst, eene oude huishoudster, die zich Lidivina liet noemen. En hoewel deze een leeftijd van 78 jaren bereikt had, zou men haar slechts 50 jaren oud gewaand hebben, zoo ijverig was zij altijd in de weer, en daarbij had zij allerlei kluchtige invallen. Nog zie ik haar voor mij met haar klein wit mutsje op, haar zwart, kort naauwsluitend keurslijf en haar zilver hartje, aan een zwart vetersnoer bevestigd. Zij waagde het niet het kruis te laten zien, dat er eerst aan gehangen had; dit te dragen was destijds niet geoorloofd, maar zeker hield zij het onder haar wollen- of paardenharen kleed verborgen, dat zij als boete voor vroegere zonden droeg. Van welken aard konden die geweest zijn? vroeg ik mij zelven. Was zij weleer schoon geweest? Haar bleeke doch gezonde gelaatstint en nog ongebogene gestalte droegen er wel sporen van. Hoe het zij, Lidivina was ervaren in de edele kunst treurenden te troosten en wanhopenden weder op te rigten. Wanneer het onder de kwaadaardigste gevangenen tot een gewelddadig verzet kwam, stelden zij zich, veeleer willende sterven dan bukken, met hunne ketenen te weer tegen de gevelde bajonetten der wacht; doch thans had men Lidivina slechts te doen verschijnen en oogenblikkelijk was ieder bevredigd.

In haar vroom en edel beroep werd zij door haar kleinzoon Peter ondersteund, een jonge man van 23 jaren. Hij was zwak van ligchaam, doch geduldig en moedig van aard, terwijl hij onverdroten ons lijden zocht te verzachten en den tijd te korten. Zijne gelaatstrekken, die onderworpen lijden en toch geene neerslagtigheid teekenden, weet ik niet beter dan bij die onzer arme en goedaardige boeren uit het gebergte te vergelijken. Zijne blauwe oogen drukten medelijden en welwillendheid uit, zijn haar was blond en regthoekig gesneden. Zelfs in de gevangenis was Peter geen beduidend persoon. Door Lidivina had hij, naar onze meening, zijne nederige betrekking van handlanger des gevangenbewaarders bekomen. Eerst later vernam ik, dat die post hem als eene bijzondere gunst was ten deel gevallen en — zonderling! — omdat hij daartoe bijzondere geschiktheid betoond had. Bij een of anderen inspannenden arbeid, terwijl hij ons armelijk nachtleger met een bos versch stroo opvulde, een zieke spijzigde of hielp verleggen, viel mijn oog op het slingeren van zijn scapulier op zijne blootgeraakte borst, en treffend scheen mij zijn geheele wezen het uit te spreken, dat hij geloofde dat God hem tot onderworpene lijdzaamheid had bestemd en daarin zijn heil te vinden.

Gewoonlijk werd onze kamer door Peter, wien wij allen zeer genegen waren, geopend, en dit beschouwden wij als een blijk van welwillendheid des gevangenopzigters. Peters gewone ochtendgroet scheen ons een zegen toe voor den geheelen dag. Eens gaf ons het geluid der grendels, later dan gewoonlijk en op ruwe wijs teruggeschoven, te kennen dat hij door een anderen helper, die onze nachtrust niet ontzag, was vervangen geworden. Deze heette Niklaas en was een goed man, die, ik weet niet om welke reden, de gevangenisdienst had op zich genomen. Waarschijnlijk is het dat hij zich niet dan met weerzin in het uitoefenen zijner ambtspligten schikte; nogtans wist hij zijne wezenmijnike gevoelens onder ruwe manieren te verbergen. Zoo aan zijne stem een forschen, diepen toon weten te geven, en om zijne ruwe en dreigende woorden nog meer kracht bij te zetten fronste hij op vreeselijke wijze zijne wenkbraauwen, niet gewoon om toorn uit te drukken, zamen. Daar deze kunstgrepen hem echter veel zelfbeheersching kostten, wilden zijne antwoorden het best vlotten als hij zijn rug gekeerd had, en toen men hem eens verraste dat hij een stervende beweende, beweerde hij dat men hem tabakstof in de oogen geworpen had, opdat men hem niet zou verdenken vatbaar voor medelijden te zijn. Ik heb meer gevangenbewaarders zoo als Niklaas leeren kennen. De menschen zijn nooit zoo boosaardig als zij soms schijnen.

»Waar is Peter?" vroeg ik hem, snel van mijne legersteê oprijzend.

»Peter, Peter!" antwoordde hij wrevelig. »Het is bij ulieden altijd een vragen naar Peter. Wat doet hij dan toch voor u, dat anderen niet even goed kunnen doen? Brengt Peter u iets anders dan eene kruik water en brood? Hier hebt gij eene kruik en hier is brood! Zoekt hem op, als gij iets van hem verlangt: uw Peter is in de gevangenis."

»Peter in de gevangenis? Onmogelijk! Wat heeft hij dan misdaan?"

»Weet ik het? Wat deert het mij wat deze en gene weêrvaart? Misschien heeft hij eene of andere deur te vroeg geopend, of er eene te laat gesloten; of wel heimelijk een brief bezorgd eer die door het bestuur onderzocht en gelezen is geworden; kortom te veel toegevendheid jegens u of uwe kameraden betoond. Hij is er wel toe in staat, die huichelachtige druiloor!" — Het spreekt van zelven, dat Niklaas deze harde, grove woorden niet uitbragt dan nadat hij zich eerst had omgewend.

»Dat is schandelijk!" riep ik, hem in de rede vallende, uit: »Dat is verschrikkelijk! Indien de overheid dit vernam zou zij zich strengelijk tegen zoo iets verzetten. Zonder onderzoek en regt een vrij mensch tot zulk eene harde gevangenis te veroordeelen, is eene ontzettende straf. Deze handelwijs tegenover Peter is even onwaardig als ware die op u toegepast geworden, en ik zeg u het roept om wraak!"

»Het is wel!" vervolgde Niklaas, ditmaal zijn blik zijdelings afwendende, »maar hebt gij welligt gedacht dat uw vriend Peter een vrij man was, die even als ik elken avond dit huis mag verlaten? Hij is een gevangene even als gij, alleen met dit onderscheid, dat gij morgen voor de regters hebt te verschijnen, en de hooge heeren gemagtigd zijn u aan de uwen terug te geven wanneer gij goede getuigenissen kunt aanvoeren. Peter echter heeft nog 13 jaren hier door te brengen wijl hij eerst 7 jaren gevangen zit; en zelfs heeft hij eene 18jarige galeistraf te ondergaan, wanneer de regeringskommissaris dit goed dunkt, die hem hier tot heden, uit bijzondere gunst, als het ware in een lustslot geplaatst heeft. Ik erken dat het zeer hard zou wezen, maar wat zal men zeggen?... Peter is beneden den vastgestelden ouderdom om geguillottineerd te kunnen worden."

Guillottine, galeijen! Zulke straffen voor den eerlijken Peter, voor de onvergelijkelijke Lidivina! Mijn hoofd duizelde bij het sluiten der deur. Vergeefs zou ik Niklaas nog meer ondervraagd hebben, hij had mij zeker niet meer geantwoord, en het was mij als hoorde ik door de zware muren heen, boven het gedruisch der grendels uit, hem grommen: »Weet ik het, wat gaat het mij aan? Wat heb ik mij te bekommeren over hetgeen anderen doen?"

Den volgenden dag had ik, zoo als Niklaas mij had aangekondigd, inderdaad voor de regters te verschijnen; ik werd met eene meerderheid van 12 stemmen vrijgesproken. Men zal zich welligt niet verwonderen, als ik openhartig erken, dat nooit de uitslag eener stemming mij zoozeer verblijd heeft. Mijne eerste gedachte toen ik mij vrij wist was de geschiedenis van Lidivina en Peter.

Een bejaard, vroom, stoutmoedig priester had in het jaar 1793 zijne toevlugt in hun huis genomen, om van daar uit zijne kudde te vermanen en te wijzen op de hulp en vertroosting der kerk, hetgeen in die dagen voor misdaad gold. Hij werd bij het uitoefenen van zijn ambt gevat, en onderging zijn vonnis als een martelaar uit de eerste eeuwen der Christelijke kerk. Zijne kleine dorpsgemeente verdedigde hem, tegen zijn wil, met dien heftigen hartstogt, welke veelal de vervolgden om het geloof bezielt. Van het zestiental, dat hem had willen bevrijden, stierven veertien op het schavot, nadat zij den laatsten zegen van den biechtvader ontvangen hadden. De grootmoeder was toen 70 jaren, haar kleinzoon nog geen 16 jaren oud en, zoo als Niklaas teregt beweerd had, was de eerste te hoog, de laatste te jeugdig in jaren om hen den dood door de guillottine te doen ondergaan, en dit nu was de reden dat Lidivina en Peter in de gevangenis waren.

Intusschen was Bonaparte teruggekeerd, Bonaparte, die reus uit de omwenteling geboren, die regt en wet weder herstelde, doch ze niet op hechte grondslagen vestigde, wijl hij zelf er ontrouw aan werd. Verscheidene regtskundigen trokken zich het lot van Peter en Lidivina ernstig aan, en ik zelf was volijverig in hun belang werkzaam. Terstond nadat ik alle beslissende en goedgekeurde schriftelijke bewijzen, die beider veroordeeling vernietigden, bijeen had, snelde ik naar hen heen, tienmaal gelukkiger dan op den dag mijner vrijspraak, toen ik hen verliet. Ik kondigde Lidivina en Peter de vrijheid aan, die, naar men vroeger waande, hun eerst na vele jaren — en de eerste wel nimmer — teruggegeven zou worden. Het was een schoone lentedag, zoo als Franche-Comté er meer in April telt, 4 ure in den namiddag; de gevangenen genoten nog de laatste minuten der uren, hun dien dag in den hof in de koesterende zonnestralen vergund.

»Gij zijt vrij!" riep ik opgetogen uit, nu Peter, dan Lidivina ombelzende. Ik was te zeer geroerd om mijne woorden te verklaren, doch alle aanwezigen hadden mij begrepen, en de aandoening dezer ongelukkigen, tot tranen toe bewogen, was de beste uitlegging mijner woorden. Thans volgde eene diepe, drukkende stilte; in eene gevangenis die men zeven jaren lang bewoond heeft, zijn nog andere banden dan die der gevangenis los te maken. Lidivina blikte op hare gezellinnen, op hare kranken en zwakken, wier moederlijke verpleegster zij zoo lang geweest was en die zij gehoopt had tot lijdzaamheid en godsvrucht te voeren. Eindelijk stond zij voor een neêrgebogen grijsaard stil, wien het wigt der jaren of de indruk van het zoo even gehoorde als vastgeboeid hield. »Ach, George!" sprak Lidivina hem toe, »wie zal nu voortaan uwe bouillon brengen?" Vervolgens keerde zij tot mij terug, drukte mij de hand en vroeg mij: »Ik ben dus werkelijk vrij?"

»Ja, Lidivina!"

»Ik zou dus thans, indien ik het wilde, met u en Peter de gevangenis kunnen verlaten?"

»Ja, Lidivina!"

»Gij zoudt mij dan tot de regterlijke magt dezer gevangenis kunnen leiden?"

»Zeker, Lidivina!"

»En mij de woning van den dokter mijner kranken kunnen aanwijzen?"

»Zoo is het, mijne waarde! en ik kan u ook de kerk toonen, die eerlang weêr geopend staat te worden."

»Alles opperbest, mijn vriend! Ach! indien ik er van verzekerd mogt zijn, de gevangenis niet tot last te wezen...." De vrouw des gevangenbewaarders was zigtbaar diep getroffen. »Het is toch waar," vervolgde Lidivina, »dat ik nog niet te oud ben om nog meer goede diensten te kunnen verleenen. Gij anderen, begeeft u ter ruste, want het heeft reeds 4 ure geslagen. Morgen zien wij elkaâr zeker weêr. Ik wil dit huis niet verlaten!" En zich naar mij keerende, sprak zij: »Waar zou ik nuttiger en gelukkiger kunnen wezen dan hier? Ik behoor tot geen gezin, noch dorp meer. Wat Peter betreft, dat is eene andere zaak; hij is jong, handig, ijverig, gehoorzaam en — wat boven alles gaat — godvruchtig. Wanneer het menschdom tot het goede teruggekeerd zal zijn, dan wordt mijn arme Peter ook welligt gelukkig. Treed nader, mijn kind! ik wil u zegenen en vaarwel zeggen."

Peter had nog niet gesproken. Hij scheen in ernstig nadenken verdiept en in zwaren tweestrijd; eindelijk naderde hij zijne grootmoeder. »Neen, grootmoeder!" sprak hij nu beslissend, »bij wijlen heb ik er over nagedacht welk een beroep na het eindigen van mijn straftijd te kiezen. Gaarne zou ik priester worden, doch ik heb immers geen tijd genoeg om geleerdheid en wijsheid op te doen. Hoe verheven het priestersmbt overigens ook zij, dat van den gevangenbewaarder legt ook pligten op, die ik gaarne vervullen wil. Niklaas heeft bovendien eene hulp noodig, en thans weet hij, dat mijn medegevoel voor lijden, mij sedert mijne kindsheid eigen, mij nooit trouwe pligtvervulling heeft doen verruimen. God heeft mij voor deze taak bestemd en ik mag daarin niet versagen."

De gevangenen waren heengegaan, en Niklaas behoefde dus zijn natuurlijk gevoel niet langer te bedwingen. »Blijf, blijf!" riep hij snikkende uit. »Is het niet zoo, in mijne plaats zoudt gij eveneens gehandeld hebben?" vroeg Peter nu, zich tot mij wendende.

»Ja, mijn vriend! indien ik den moed daartoe gehad had."

Lidivina en Peter verlieten de gevangenis niet; tot aan hun dood toe wijdden zij zich aan de zorg en verpleging der gevangenen.

Naar 't Hoogduitsch. CROISET VAN UCHELEN.

FILIPP. 1 : 23.

Het zesjarige zoontje van een predikant lag gevaarlijk ziek. Eens vroeg zijne moeder hem hoe het ging. Hij antwoordde: »Moederlief! ik wilde zoo gaarne naar den Heere Jezus gaan!" — »Waar wilt gij Hem zien?" vroeg de moeder. »In den hemel," was het antwoord. »Wanneer zult gij daar komen?" — »O heel gauw, heel gauw!" — »Nu goed!" hernam de moeder; »het zal ook niet lang meer duren; maar wat heeft Christus voor u gedaan, dat gij zoo getroost in Hem zijt?" — Nu strekte het kind zijne beide armpjes uit, en zeide: »Lieve moeder! zóó, zóó is Hij aan het kruis voor mij gestorven!" En onder dit uitstrekken zijner armen ontsliep hij.

T. M. L.